

SVEĆENIK U KRŠĆANSKOM »SUSRETU« S EGZISTENCIJALNO DOŽIVLJAJNIM TENDENCIJAMA NAŠEGA DOBA

Dr Ante KUSIĆ

UVOD

Odmah moram objasniti što imamo shvatiti pod izrazima kršćanski »susret« i egzistencijalno doživljajne tendencije našeg doba«. Značenje prvog izraza dano je samim naslovom enciklike »Mater et magistra«, gdje široko srce Ivana XXIII nije htjelo današnjem čovjeku govoriti s nepovredivog pjestala »istine«, nego s prilagodivog pjestala »ljubavi« koja disponira i za prihvaćanje istine. Možda je u tom smislu značajan i sam naslov enciklike — »Mater et magistra«, za razliku od naslova »Magistra et mater« — gdje bi akcenat bio stavljen na samu nepovredivost učiteljskog karaktera Crkve. Crkva koja je najprije »Majka«, u unutarnjoj dispoziciji onih koji je predstavljaju ima biti nadahnuta voljom za dijaloškim »susretom« svoje djece, s njihovim najraznovrsnijim potrebama, s njihovim životnim problemima, s njihovim manama i krepostima, uspjesima i promašajima, s njihovim traženjem izlaza u teškim situacijama, s njihovim radostima u raznovrsnim uspjesima. Crkva kao »Majka« najprije se svestrano brine, a onda samo po sebi, kao »Magistra«, i poučava. Ali, ne kao da bi time sama »istina« išla tek u drugi red dok bi na prvo mjesto došla briga za kojekakve potrebe, nego, »istina« ostaje u svome dostojanstvu, a »ljubav« Majke otvara za nju nepomućen vidik.

Značenje izraza »egzistencijalno doživljanje tendencije našega doba« biva jasno ako se sjetimo terminologije što je susrećemo u suvremenim filozofskim pravcima: egzistencijalizmu, personalizmu i ostalima, koji naglašuju onu praktično doživljajnu, *subjektivnu* stranu istine, u opreci, ili možda nadopuni s njenom teoretsko objektivnom stranom. Današnji čovjek hoće da doživljajno provjerava, on neće da »prima« — zbog samog auktoriteta. U dnu svoga bića on hoće da bude *egzistencija*, ličnost. Kao »egzistencija« on hoće da na sebe preuzme odgovornost za svoj život, pa i usprkos njegovoj svestranoj zagonetnosti, ugroženosti, mučnini, graničnim situacijama, apsurdnosti ili tome slično, kako se već mislioci spomenutih pravaca izražavaju.

Suvremeni čovjek želi svugdje naglasiti »autonomnost« vlastite ličnosti, prema kratkoj formuli preteče egzistencijalizma *F. Nietzschea*: »postani ono što jesi«, spasi samoga sebe iz bezličnosti prosjaka; odlučnim pothvatom *ostvari sebe ovdje dolje*, prepustivši nebo anđelima i vrapcima, što je lozinka areligioznih egzistencijalista, ili — stvorivši nebo ljubavi, nade, bratstva, razumijevanja već u ovome ugroženom zemaljskom životu, što je lozinka kršćanskih personalista, kao i svih kršćana koji, i ne prihvaćajući u svim tačkama personalističko učenje, žele u duhu Ivanove enciklike »Mater et magistra« sami ostvariti i pomoći drugima da ostvare »kršćansku ličnost«, »kršćansku egzistenciju«.

Prvi dio ovog predavanja možemo obuhvatiti pitanjem: *gdje se očituju egzistencijalno doživljajne tendencije našega doba?*

Drugi dio ovog predavanja možemo obuhvatiti pitanjem: *koji su aspekti kršćanskog »susreta« jednog svećenika s tim tendencijama?*

I

EGZISTENCIJALNO DOŽIVLJAVANJE TENDENCIJE NAŠEGA DOBA

Život u tjeskobi »traženja« i nevezanosti slobode

Egzistencijalno doživljajne tendencije našega doba očituju se posebno u pobuni suvremenog čovjeka protiv bilo kojeg oblika *esencijalističko-stabilnih okvira mišljenja*, osjećaja djelovanja. Čovjekovo individualno »Ja« kao da je izgubljeno u onome bezličnom »Se« (Heidegger): »misli se«, »živi se«, »radi se«, — kao i svi ostali. Iz tog stanja izgubljenosti vlastitog Ja suvremeni čovjek traži izlaz na bezbroj načina: omladinac u obliku nekontroliranih rasonoda, sve do huliganstva, odrasli čovjek u kritiziranju radi kritiziranja, gdje se staro ruši i ne gradi u isti mah neko prihvatljivo novo. Tako je suvremeni čovjek disponiran na to da samo »t r a ž i«, bez mogućnosti da nešto sa sigurnošću »pronađe«. Rezultat takva njegova raspoloženja jest osjećaj *nezaštićenosti, nemira, tjeskobe*, o čemu govore suvremeni — psiholozi, književnici i filozofi.

Kod psihologa i književnika

Naš poznati slovenski psiholog *Trstenjak* u knjizi »Človek v stiski« o osjećaju nemira i nezaštićenosti govori: modernog čovjeka karakterizira nastojanje da se osigura sa svih strana; on živi u trajnoj napetosti protiv vidljivih i nevidljivih neprijatelja, ali na taj način upao je u stanje razorne tjeskobe, ubitačnog straha pred samim sobom. *Jaspers* govori o uznemirenosti suvremenog čovjeka pred »graničnim situacijama«, pred smrću. Neizbježnost tih »graničnih situacija« biva kod *Jaspersa* pozivom na individualnu afirmaciju u životu, pa i uz cijenu pustolovne odlučnosti.

Literarni odraz suvremene pobune protiv pojmovnim poopćavanjima razuma, odraz samostalnog »traženja« samoga sebe s naglašenim osjećajima nezaštićenosti, nemira, tjeskobe nalazimo kod *Dostojevskog*, *Miguela de Unamuno*, *Ortege y Gasset*, u pjesništvu *Hermana Hessea*, i drugih. »Zapisi iz podzemlja« od *Dostojevskoga* predstavljaju jednu doživljajno egzistencijalnu filozofiju ličnosti: čovjeku treba *samostalna*

volja, ma što ga ta samostalnost stajala. Kod Dostojevskoga baš apsurdnost i anarhija, do kojih dosljedno vodi sama ta unutarnja potreba čovjeka, postulira vjeru Krista. Na tom nivou, suočen je razorni individualizam Ivana Karamazova i univerzalizam ljubavi Aljoše Karamazova. Djelo «Demian» Hermana Hessea raspravlja o »nezavičajnosti« čovjeka u svijetu, o strogo individualističkom traženju samoga sebe. U ime svoje individualističke koncepcije Hesse smatra kršćanski pogled na svijet jednostranim, pa govori: »Morali bismo stvoriti nekoga boga koji u sebi uključuje i đavla, i pred kojim ne moramo obarati oči kad se događaju najprirodnije stvari na svijetu«.

Kod egzistencijalističkih mislilaca

Egzistencijalizam uči ovo: na svijet, život i čovjeka treba gledati iz perspektive samstvenog Ja, iz »egzistencije«, a ne iz perspektive nikakvih »vječnih istina« ili iz »esencije«. Jaki individuumi stvaraju »istine«, i zato su sve ljudske istine »vremenite«, misli Heidegger. Čovjek kao »biće za sebe«, tj. kao svijest o vlastitoj slobodi, samo je zbir mogućnosti bez ičega dovršenog i, stoga, autonoman u stvaranju vlastite esencije, misli Sartre. Čovjek je »stranac« samome sebi, jer je uvijek prisiljen živjeti izvanjskim životom koji je stran njegovu unutarnjem osjećanju, i stoga je život apsurdan, misli Camus.

Spomenuti egzistencijalistički mislioci jesu areligiozno orijentirani. Imamo uz njih također egzistencijalistički orijentirane kršćanske mislioce. Ovamo spadaju: Kierkegaard, Barth, Jaspers (po nekima), Dostojevski, Berdjajev, Wust, Marcel, Mounier, Haecker, i drugi. Temeljna postavka ovih mislilaca jest: »usudi se« kršćanski vjerovati, a sam sadržaj tog vjerovanja ne ispituj razumski. Po Gabrijelu Marcelu »egzistirati« znači: stvarati *vlastitu* osobnost u činima ljubavi i vjernosti prema drugim osobnostima, prema slobodnom *ti* svog bližnjega i apsolutnome *Ti* osobnog Boga. Čuvstva vjernosti, ljubavi i nade uvijek uključuju i istovremeno nadilaze (transcendiraju) ono čisto predmetno u svijetu; time spomenuta čuvstva bivaju ontološko naslućivanje Apsolutnoga, Boga. Ta su čuvstva čovjeku neprekidni poziv na jedan »sursum« — gore, više. »Sursum« — po činima vjere, ufanja i ljubavi, bez uzmicanja zbog neuspjeha i promašaja — govori Marcel u djelu »Homo viator«. »Osoba«, to je stvarateljska ljubav inspirirana dispozicijom evanđeoskoga »Mi« u obitelji, društvu, domovini, u fizičkom radu, u umnome radu, kako rezora personalista Mounier.

Mišljenje i areligioznih i kršćanskih egzistencijalista inspirirano je nepovjerenjem u ono što razum predstavlja kao »objektivnu« istinu. Koncepcija i areligioznih i kršćanskih egzistencijalista polazi od osjećaja tjeskobe, mučnine, nezaštićenosti, bačenosti u svijet. Areligiozni engzistencijalizam pritom odbacuje sve religiozne i moralne vrednote spiritualističke tradicije i apsolutizira slobodu individuuma u opredjeljivanju, odlučivanju i »angažiranju«, i to faktično u smjeru postignuća *vremenitih* zemaljskih ciljeva. Protivno tome, kršćanski egzistencijalizam dolazi do otkrivanja nekih novih pozicija u prihvaćanju religioznih i moralnih vrednota spiritualističke tradicije, kao npr. do otkrića teocentričke usmjerenosti čuvstava: nade, ljubavi, vjernosti, nezaštićenosti,

nezadovoljivosti, gdje je prvotna intelektualno teodicejska argumentacija o Bogu zamijenjena nepreciziranom čuvstvenom usmjerenošću prema nespoznatljivom Apsolutnom, *Transcendentnome* pod svima čovjeku dohvatnim aspektima pojmovanja.

Individualistička tendencija revolta protiv svih oblika ideoloških poopćavanja, svih oblika tipiziranja i centraliziranja, i — skupa s time — tendencija »tražiti bez smirivanja«, »doživljavati« bez ograda, individualno »doživljavati« očituje se i u pravcima »životne filozofije«, u njejoj biološkoj varijanti (Nietzsche, Freud, Adler) i u njenoj idealističkoj varijanti (Dilthey, Bergson). Te individualističke tendencije očituju se i u hegelovskom »personalističkom idealizmu« Johna *Taggarta*, i u teističkom personalizmu Amerikanca Williama *Harrisa* i u individualističkom »transcendentalizmu« Amerikanca Ralpa *Emersona*.

II

ASPEKTI SVEĆENIČKOG »SUSRETA« S TIM TENDENCIJAMA

Riječ »susret«

Riječ »susret« u postavljenom pitanju stavljam u navodnike jer je uzimam u posebnom značenju, naime u značenju koje toj riječi daju iza Martina *Bubera* posebno personalistički orijentirani mislioci: dati se »potresti« ličnošću drugoga, i: sam »potresti« drugoga svojom ličnošću u susretljivom »dijalogu«, uz osnovnu dispoziciju »zajedno tražiti«, a ne uz dispoziciju »pobijati protivnika«.

»Kršćanski« susret s egzistencijalnim tendencijama našega doba znače ovdje: u duhu kršćanske »*sveopće ljubavi*« dati se »potresti« suprotnim nazorima na svijest i nastojati »potresti« onoga koji drugačije misli svojim nazorom na svijet. Max *Scheler* je u svojoj knjizi »Bit i forme simpatije« naučno obradio onu otvarajuću snagu ljubavi, koju snagu kršćanstvo poznaje već dvije tisuće godina. Onaj koji ljubi ne ljubi zato što je već prije spoznao vrijednost drugoga čovjeka, nego obratno, baš zato što ljubi u stanju je otkriti one vrline drugog čovjeka koje bi morale ostati nespoznatljive jednome čuvstveno neutralnom, čisto teorijskom promatranju — to je temeljna misao u Schelerovoj znanstvenoj obradi ljubavi, a kršćanstvo je poznaje već iz doba Kristova života.

Ljubav »usprkos svemu« prema svima

»Sveopćom« i obostrano »potresnom« ljubavlju nastojati unijeti harmoniju u suvremeno egzistencijalno, pomalo anarhičko raspoloženje »sve proživjeti« te na taj način nastojati disponirati ljude za dobronamjerno traženje istine — jedan je od aspekata svećeničkog »susreta« s egzistencijalno doživljajnim tendencijama našega doba. To je ujedno geslo Njegove Uzoritosti našega Kardinala — »veritatem quaerentes in caritate«. To je osnovna misao enciklike »*Mater et magistra*« Ivana Dobroga. Ista je misao sadržana i u riječima koje je on upravo studentima na dan 6. IX 1962: »Ne budite strogi katalogizatori ljudi i događaja. Budite

uvijek na raspolaganju velikim planovima Providnosti«. Tražiti istinu u ljubavi sa svima ljudima — to je ujedno temeljna misao dugog zasjedanja II vatikanskog sabora.

U kontekstu svega ovoga: kršćanski »susret« svećenika s egzistencijalno doživljajnim tendencijama našega doba znači: prednjačeći u »susretljivosti« prema svakome i poštujući na taj način tuđu »individualnost«, dati se »potresti« i istovremeno svestrano aktivnom ljubavlju omogućiti ljudima da budu »potreseni« unutaršnjim, njima nepoznatim sadržajem kršćanstva; otvoriti se prema svijetu, postati bliz za njegove potrebe, ostavši pritom svećenik.

Posvećenje materije

»Sveopćom« i obostranom »potresnom« ljubavlju prema samim materijalnim stvarima, prema zbivanjima fizičkog reda nastojati »posvetiti« materiju, i tako unositi harmoniju u suvremeno egzistencijalno, pomalo anarhično raspoloženje »doživljavati individualno« i »bez ograda«, i to je jedan od aspekata svećeničkog »susreta« s egzistencijalno doživljajnim tendencijama našega doba. *Spengler* zapazila kako je danas, u vremenu tehnike i materijalne privrede, glavni razlog neprijateljstva prema svećenstvu: otpor čovjeka činjenica »protiv tiranije čistog mišljenja«. Naša nerijetka dezinteresiranost za opće probleme materijalne prirode, naša uspavanost u materijalnoj situiranosti koju nam je omogućavalo zvanje, svakako je puno pridonijela neprijateljstvu prema nama. Ne ona sama; ima uz nju još mnogo drugih razloga, ali ovdje se posebno zaustavljamo na njoj, jer tehnika i materijalna privreda obilježavaju duh našeg vremena. »Dati se potresti« ovdje za nas znači »posvetiti ljudske napore i humanizirati kršćansko nastojanje«, kako bi rekao *Pater Teilhard de Chardin*, aktivno djelujući u uvjerenju da je materija »sveta materija« te da je »Bog na neki način na kraju moga pera, mog pijuka, moga kista, moje igle; mog srca, moje misli« da je Bog »u laboratorijima, u studijima, u pustinjama, u tvornicama, u golemoj društvenoj talionici; u umjetnosti, znanosti, mišljenju« (*Chardin*). »Potresti druge« ovdje za svećenika znači: činima aktivne ljubavi razbijati predrasude protivnika i oslobađati ih od njihove mržnje, nastojeći da i oni osjete kako se materijalnost i spiritualnost, narav i nadnarav ne isključuju nego nužno dopunjuju. — Uz takvu osnovnu dispoziciju svećenik će negdje biti priprosti pobožni čovjek koji pomaže svoje vjernike i u najsitnijim njihovim materijalnim potrebama — kao brižljiva majka. Na drugom mjestu on će morati biti dobar organizator u akcijama krupnijega stila. Sjevernoamerički »Father« pripada ovome tipu. Siromašni talijanski »prete«, ili francuski »curé«, kojega odgajaju tako da prema potrebi može biti i župnik i kapelan, i sakristan i domaćica u istoj osobi — nije po ukusu katolika Sjeverne Amerike. *Henry Morton Robinson* u svojoj knjizi »Kardinal« obrađuje tip ovakva svećenika organizatora. *Robinson*ov župnik *Monaghan* jest vještak u sabiranju novca za svoju župsku crkvu, svoju župsku školu, katoličke bolnice u mjestu, katoličke domove, razna udruženja i katoličke organizacije. — Tip organizatora velikog formata predstavlja u prvoj polovici našeg stoljeća berlinski apostol *dr Karl Sonnenschein* (1876—1929). Njegovo je djelo: organiziranje 400.000

berlinskih katolika u jedan čvrsti katolički blok! Njegov pogreb? Jedan ateista rekao je: »To nije pogreb, to je hodočašće«. Jedan od prisutnih odgovorio je: »To je bio svećenik koji nije posjedovao ništa a hranio je i odjevao mnoge tisuće«.

Zapreke onoga »dati se potresti« i »druge potresti«

Egzistencijalna dinamika onoga »dati se potresti« i »druge potresti« proživljujući ljubav prema svim ljudima i svima, materijalnim i spiritualnim, djelima Božjim — svim stvarima, ta je dinamika ugrožena dispozicijom: ostati *samo teolog*, naučni registrator teološke znanosti. Ako svećenik postane samo teolog, ozbiljno je ugroženo njegovo svećeništvo kao i smisao za dijaloški »susret«. Dokaz za to imamo u slučaju crkvenog povjesničara Döllingera, filozofa logičara Bolzana, senzualističkog filozofa de Condillaca, revolucionarca Sieyèsa. Svećenik koji je samo naučenjak — teolog, bez dubljeg proživljavanja sveopće aktivne ljubavi i predanosti Bogu, takav svećenik ugrožava svoju svećeničku ličnost i u pravilu ne vodi ljude do konverzije — kako to ističe Michael *Pfliegler* u djelu »Priesterliche Existenz«. Tip svećenika samo teologa i tip svećenika koji aktivno proživljava svoju religiju (Abbé Sauvaire i sv. Ivan Vianney) obrađuje u naše vrijeme Henri *Ghéon* u romanu »Igre pakla i neba«.

Unutarnja privezanost srca uz moć, bogatstvo i ugled također ugrožavaju egzistencijalnu dinamiku onoga »dati se potresti« i »druge potresti« iskrenošću aktivne kršćanske ljubavi. Tip moćnog i bogatog renesansnog zastupnika Crkve daje *Weingartner* u svojoj noveli »Kardinal«. Graham Green još danas spominje jednog Monsinjora koji je bio doveden pred isto sudište i isti zid kao i jedan obični svećenik. Green piše: »On je imao pravi prezir za obično svećenstvo i sve do konca naglašavao je svoj rang. Tek na kraju pomislio je na svoju molitvu«. »Dati se potresti« i moći »druge potresti« uključuje iskrenost ljubavi i krotkost ličnosti — poput Isusa Krista. Prošlo je doba koje opisuje *Lortz* u svojoj knjizi »Reformacija«, kad su kandidati za neko kanoničko mjesto morali pokazati čak svoju vještinu borbe u turniru.

Egzistencijalnu dinamiku onoga »dati se potresti« i »druge potresti« ljubavlju i krotkošću koči također unutarnja dispozicija »biti Božji činovnik s fiksiranom plaćom«. Michael *Pfliegler* vidi njegovu temeljnu dispoziciju u ovome: »Pravi svećenik živi za svoje zvanje, svećenik-činovnik živi od svog zvanja«. Svećenik-činovnik jest ambiciozni karijerista, raspoložen na sve časno i nečasno, na što je već takav tip ljudi spreman.

Egzistencijalni nemir onoga »dati se potresti« i »druge potresti« aktivnom ljubavlju i krotkošću u naše bi doba ugrožavala i odveć naglašena dispozicija »biti upravitelj župskog gazdinstva«, makar ta dispozicija u svoje doba nije predstavljala ništa negativno, ukoliko je svećenik inače bio čovjek na svome mjestu. Svakako, vrijeme je stare župničke idile prošlo. Felix *Timmermann* opisuje to vrijeme u romanu »Župnik cvjetnih vinograda«. Taj Timmermannov župnik kroz korizmu čini pokoru: on neće da stupi u svoje podrumne. Ali »čim se riječ Uskrs u zraku namirisala, on žuri sa zapaljenom svijećom« osjetiti miris svojih vina.

»On hoće da uživa njihovo mistično značenje ... On sam dao je svakome od njih ime. Jedno se zove 'Kraj rijeke Jordana' — bijelo, nježno žuto tona sa skrovitim mirisom ljubičice; jedno drugo ... 'Smiješak naše drage Gospe' — sjajna, zlatna tekućina što svijetli kao sunce. Drugo opet 'Rosica s nebeskih poljana' ... A zatim 'Zrcalo anđeosko' ... 'Tekući raj' — koje se najavljuje mirisom jačim od balzamova i ukusom koji kao blagoslov prožima tijelo i umiruje živce kao muzika ... I mnoga, mnoga druga«. Uz tu idilu podruma, služavka Sofija, dobroćudna i okrugla, mirno poziva na jelo i ljuti se, jer se »njena skupa teletina ohladila«. Svakog gosta dobroćudni župnik vodi u svoj podrum, a u rascvjetalom voćnjaku čeka ih popodne »kafeni stolić pokriven rotkvicom i holandskim sirom ... Vrt je bijel kao janje. Sve voćke su pokrivene cvjetovima ... a nježni mirisi struje oko glave«. Idila u kraju žive vjere! Ali ipak — »sva ta ljepota samo je svijetla pozadina za tragediju jedne čiste djevojke, župnikove nećakinje Leontine, koja ne smije poći za svog vjerenika, jer on nema vjere i ne nalazi je. I kako ona pritom umire; »strašno, ali ne uzalud, jer je Michael u smrti ljubljene osjetio veličinu i milost vjere«. Sjedi župnik »u svom spokojstvu« nije vidio da do svega toga može doći — U žargonu naše teme: idiličnost gazdinstva disponirala je dobroćudnog župnika na spokojstvo uz isključenje onoga »dati se potresti« i »druge potresti« svestranom aktivnom ljubavlju i ličnom skromnošću.

Idile danas izgledaju drukčije. Jer gdje se god u praksi spoje svestrana humanost i svestrano svećeništvo, tu je svećenikov život lijep. Takav je život »Father« Smitha i njegove subraće u dijaspori Glasgowa, iz romana »Svijet, sreća i Father Smith« — od Bruce *Marshalla*. Svi članovi Smithove ekipe jesu »službenici Kristove strpljivosti i teški radnici Gospodinovi«. A ipak idiličan je njihov život, kad po najvećoj kiši voze svoj bicikl od mjesta do mjesta, kad s ljudima imaju savjetovanja, sjednice, društvene večeri, kad nastupaju njihovi »pjevčičići« i »koke«, kad održavaju predavanja, kad prikazuju razne komade. To je idila svećenika današnjice. — I ima ona svoju dobru stranu, samo ako se pod tom formom svećeničkog života ne krije izvjesni »bijeg iz prave svećeničke egzistencije«, »bijeg u prezaposlenost« svime i svačim- samo ne *samim sobom kao svećenikom*. Za svećeničko egzistencijalno »dati se potresti« neophodno je biti »solus cum Solo«, sam sa samim sobom i sam sa svojim Bogom. Jedino je to u stanju očuvati nas od osude (Mt 15, 8): »Ovaj narod ustima me slavi, a srce je njegovo daleko od mene«, sa svima teškim posljedicama za sam *kršćanski »susret«* s ljudima našeg vremena. — I sada pitanje: koje su perspektive svećeničkog »susretanja« s ljudima našega doba?

Perspektive »susreta«

Neka su predviđanja odveć pesimistička. Hermann *Gohde* u svom romanu »Osmi dan« opisuje život kroz jednu sedmicu u godini 2074. Kršćanstvo je zamijenjeno svjetskom državom — »Autonomnim ljudskim društvom« i njegovim »biroima«. Svećenici ponegdje djeluju samo potajno, oni su inače radnici kao i svi ostali. Kršćani, udruženi u timove »tješitelja« djelovat će unoseći nadu i utjehu u srca »potlačenih, muče-

nih i osramoćenih na zemlji«. — Svećenik i učenjak Romano *Guardini* u knjizi »Kraj novog vijeka« predviđa vrijeme u kojem će kršćanin biti usamljenik a svećenik nešto strano u svijetu. Međutim, »relacija apsolutnosti i ličnosti, neuvjetovanosti i slobode učinit će vjeru sposobnom da opstoji bez stalnog mjesta i zaštite... Osamljenost u vjeri bit će plodna. Ljubav će iščeznuti kao opći princip u svijetu. Ona više neće biti shvaćena... Postat će to dragocjenija što će se prenositi od usamljenika do usamljenika«. Osamljenost će u sebi nositi ne samo poteškoće, nego i snagu apostola, Ivana Arškog i tolikih drugih. Ovim putovima već idu svećenici družbe »Mission de France« i *Rücksackprieester* u Njemačkoj. — August *Zechmeister* u knjizi »Srce i ono što nadolazi« pronalazi kao zadnje utočište kršćanstva u budućnosti samu obitelj. Svećenik će, po mišljenju *Zechmeisterovu*, moći vršiti liturgijske čine samo u krugu vlastite obitelji, a kršćani će živjeti nepoznati, ako pak i poznati, onda samo »po njihovoj ljubavi, kao u početku«.

Spomenute prognoze pomalo su pesimističke. One su izvedene prema logici sadašnjosti. *Guardini* se ipak ograđuje od »jeftine apokalipse«.

Naš egzistencijalno doživljajni optimizam

Sva gornja predviđanja pretpostavljaju zakon evolucije povijesti. Logika takvih predviđanja, međutim, ne računa, kako to zapaža *Pflieder*, sa snagom Milosti. Za nas su puno mjerodavnije riječi sv. Pavla: »Sve mogu u onome koji me jača«, i Spasiteljeve: »Ja sam s vama u sve dane do konca svijeta«. — A i povijesno. Da se na temelju prosječnog životnog nivoa u svećeničkom staležu oko 1500-te godine davalo prognozu o Crkvi, ta bi prognoza morala biti beznadno pesimistička. *Alois Schrott* citira riječ koja je kolala u ono doba: »Se vuoi andare all'inferno, fatti prete!« — Međutim, ipak, je slijedilo stoljeće velikih svetaca i one obnove od koje Crkva još i danas živi.

Analiziranje budućih mogućnosti za nas u svakom slučaju treba da bude upozorenjem na neophodnost tipično *kršćanskog »susreta«* s egzistencijalno-doživljajnim tendencijama našega doba. Taj »susret« kao *kršćanski* ima biti prožet iskrenom ljubavi prema *svim potrebama* današnjeg čovjeka. Taj »susret« kao *susret* ima biti prožet šarmom *nenametljive skromnosti*. Kristove skromnosti, koja se ne stidi »prati noge učenicima«, koja je u bezgraničnoj širini primjene inaugurirana »govorom na Gori« i u zapovijedima: »Tko od vas hoće da bude prvi, neka bude posljednji«, »tko od vas hoće da bude gospodar, neka bude sluga«. U svemu tome najvažnija je iskrena unutarnja *dispozicija*. Ona dispozicija koja sv. Franju Asiškog čini da ni samu prezrenu životinju ne smatra »magarcem«, nego »bratom magarcem«; ona dispozicija koja će nas očuvati od toga da brata bližnjega svojom uspavanošću, svojim nehajem učinimo lupežom, propalicom ili tome slično, te da mu iza toga mirne savjesti prigovaramo: »Ti si lupež, ti si propalica«, i tome slično. Ta unutarnja dispozicija sveopće ljubavi i nenametljive skromnosti odgaja u nama egzistencijalnu sposobnost »dati se potresti«. Ta unutarnja dispozicija nosi sa sobom egzistencijalno-doživljajno »angažiranje«, tj. nastojanje »potresti druge« prakticiranjem ljubavi pod svim njenim konstruktivnim vidicima, u duhu Kristova načela: »Ljubi Boga više od svega a bližnjega kao samoga sebe«. — *Kao samoga sebe*, ne manje od toga!

Uz takvu osnovnu dispoziciju svećenik će u svima ljudskim djelima, u svim stvarima, biti uvijek sposoban, uz ono što treba ispravljati, sagledati i ono što je vrijedno priznati pozitivnim. On će blagoslivljati, odgajati i ispravljati, u bezgranično širokom rasponu pjesme Charlesa Péguyja:

*Posudo čistoće, senzualna;
sude pravednosti, nepravedni!
Budi blagoslovljeno, ti — čisto srce, za svu tvoju bijedu.
Budi blagoslovljeno, ti — tvrdo srce, za svu tvoju nježnost.
Hvaljeno budi, ti — umorno srce, za svu tvoju niskoću.
Hvaljeno budi, ti — nisko srce, za svu tvoju visinu.
Sram neka te bude, ti — dvolično srce, lažni prijatelju.
Sram neka te bude, ti — uzbuđeno srce, dragi neprijatelju.
I neka ti bude oprosteno, o naše ponizno srce,
U ime triju kreposti! Amen!*

Svećenik i pjesnik Ernest Thrasolt u jednoj svojoj pjesmi uputio je svećeničkim kandidatima riječi koje svi mi svećenici moramo imati pred očima kao trajni »memento«:

*»Hoćeš li život koji težak kao Alpe
na tebi leži i kao prokletstvo —
postani svećenik i budi to napola
Hoćeš li obilno veselje
i dušu punu radosti i božanskog sjaja —
postani svećenik i budi to u cijelosti.«*

»Biti svećenik u cijelosti«, to znači: aktivno se angažirati u okvirima onoga »dati se potresti od drugoga« i »druge potresti sveopćom ljubavlju i nenametljivom skromnošću«. Raznolike vidove ovakva angažiranja nabraja nam natpis nad krevetom jednog svećenika iz Salzburga, koji je dobio kasno zvanje i sve do 20. godine bio seljački sluga. Natpis je glasio:

*»Svećenik mora biti posve velik i posve malen,
otmjnjen — kao da je kraljevskoga roda,
jednostavan i skroman — kao da je seljački sluga.
Junak koji je samoga sebe svladao,
čovjek koji se uz pomoć Božju borio,
izvor svetog života.
Grešnik kojemu je Bog oprostio,
gospodar za kojim podređeni čeznu,
sluga bijednih i tjeskobnih.
Čovjek koji se ne klanja ni pred jednom ljudskom veličinom
i koji se priklanja najprezrenijima,
učenik svoga Učitelja,
vođa u borbi duhova,
prosjak s rukama koje mole milostinju,
glasnik sa zlatnim poklonima,*

*čovjek na borbenim položajima,
majka uz bolesničke krevete.
Starac u promatranju, dijete u pouzdanju,
čovjek koji teži k najvišemu — pazeći i na najsitnije,
određen za radost, povjerljiv u časovima boli.
Dalek od zavisti, u mišljenju jasan, u govorenju istinoljubiv,
prijatelj veselja, neprijatelj tromosti, u sebi čvrst ...
Posve drukčije nego sam ja! Molite se za mene!*

Eto — to je ljubav, to je skromnost, to je ono »dati se potresti«, to je ono »potresti druge«, to je svećeničko »aktivno angažiranje«, to je lik »svećenika u kršćanskom 'susretu' s egzistencijalno-doživljajnim tendencijama našega doba«.